

R a s e b o r g 1962

Knut Drake

Redogörelse för reparationsarbetena på Raseborgs slottsruin
sommaren 1962

Av. fil. kand. Knut Drake

Arbetena på Raseborg börjades i år den 2 maj och pågick till slutet av oktober. Arbetet utfördes av en liten grupp ortsbor under överinseende av byggmästare Helmer Rosengvist. Det behövliga forskningsarbetet och kontrollen av byggnadsverksamheten handhades av undertecknad. Uppmättningsarbeten utfördes av ritaren Veijo Laine.

Huvudslottets östra mur.

Reparationsarbetena på yttersidan av huvudborgens östra mur påbörjades hösten 1961. I år fortsattes de hela den tid det arbetades på slottet. Murytan förnyades på en sträcka av 20 meter räknat från kärntornet norrut. Endast murens nedersta parti, från marken 2-3 meter uppåt behövde inte förnyas. Intet av det murverk som förnyades var ursprungligt, utan allting härrörde antingen från 1890-talets restaureringsarbeten eller från senare tider. Vid dessa tidigare reparationer har man i allmänhet låtit det nyuppförda murverket följa rasets kontur. Nu följdes, liksom föregående sommar, principen att murytan återställdes i sitt ursprungliga läge. (Fig. 1).

Den del av murytan som förnyades uppmättes före rivningsarbetet påbörjades. När fyllnadsmurverket var blottat syntes vid nivån +4,00 en tydlig murfog som säkerligen markerar gränsen mellan två olika byggnadsskeden. Anmärkningsvärt är att tegel och tegelgrus i stor utsträckning använts som fyllnadsmaterial i den ursprungliga muren, till en del redan i det nedre, äldre partiet, men i synnerhet i det övre partiet av muren.

Södra förborgen

Undersökningen av södra förborgens ringmur fortsattes. Under de två föregående somrarna har undersökningsverksamheten koncentrerats till murens södra länga. (Se redogörelse 1960) 1961.) I år undersöktes den västra murens tillstånd. Till en början upptogs provschakt på båda sidor om murens anslutning till riddarsalsflygeln. På murens yttre sida var här endast ett tunt lager jord ovan på berget. Närmast huvudborgensvar murens ytskikt bortbrutet men av murens riktning längre ner kan man se att yttersidan har varit i liv med huvudborgens västra fasad. (Fig. 2). Sannolikt på 1890-talet har murens riktning ändrats i dess övre lopp för att leda den trappa som byggdes ovanpå muren in mot den välvda öppningen i riddarsalsflygelns södra vägg. På västra murens insida har av ytmurverket

ett 1,3 m högt parti intill riddarsalsflygelns vägg bevarats. Här ses tydligt att Södra förborgen är sekundär i förhållande till huvudborgen. Förborgsmuren sluter stunt mot riddarsalsflygeln. Förborgsmuren stiger på inre sidan lodrätt upp från berget som starkt sluttar mot söder. På murens yttre sida breder sig ett murbrukslager ut över berget från huvudborgens sydvästra hörn mot väster. Här har kanske varit en stödkontrefor eller också har en svacka i berget fyllyts med bruk. En närmare undersökning av murbrukslagret företogs icke i detta skede emedan berget här är täckt av ett ansenligt jordlager.

Grävningarna fortsattes med upptagande av ett provschakt längs murens yttersida i hela dess längd. På en stäckta av 11 m uppifrån kom det starkt sluttande berget i dagen 0,5-1 m under marknivån. Muren steg lodrätt upp från berget. Nedanför berget var framför muren ett sockelmurverk av stora stenar. Detta sockelmurverk undersöktes inte närmare i detta skede. I stället fortsattes utgrävningen på murens inre sida. Här kom berget i dagen på samma sätt som på yttre sidan. Något ovanför det ställe där muren nådde marken var ett rätvinkligt språng i muren nedanom vilket muren var ca 50 cm tjockare. Då det rätvinkliga språnget inte stiger lodrätt från berget utan börjar där muren når marken är det troligt att den tjockare delen av muren tillkommit efter ett ras. (Fig.3.)

Att ett eller flere ras förekommit, vilket ju också konstaterats vid utgrävningarna invid södra muren, märktes när grävningen fortsatte innanför murens nedersta del. Omedelbart nedanför den senaste marknivån var stora sprickor i muren. Den mur som har varit synlig ovan jord är helt nymurad. När den södra muren har rasat mot ån har den västra murens nädersta parti spjälkts i små bitar. (Fig.4.) Genom prov med järnspett var det också lätt att fastställa vad som var orsaken till denna sprickbildning. Marken nedanför berget som murens övre del vilar på består av ett ca 80 cm tjockt gruslager. Nedanom detta är ett lager av lös strandlera av okänt djup. Eventuellt har södra muren grundats på pålar som sedermera förrutnat, en sak som kan klarläggas genom fortsatta undersökningar.

Provgrävning invid kärntornets östra sida.

Under senare år har svår sprickbildning uppstått i murverket vid foten av kärntornet på dess östra sida. För att utröna orsaken till detta avlägsnades en del av de stenar som sprängts lös vid murfoten. När en fem-sex stenar avlägsnats kom tornets murgrund i dagen. Härvid framgick tydligt att kärntornets mur vilar direkt på marken som består av tätpackad, finkornig morän. Sockelmurverket som inte är i förband med kärntornsmuren, är lagt utanpå moränslutningen. (Fig.5.)

Sprickbildningen i sockelmurverket och vid kärntornets murfot beror på att grunden här ligger högt över tjälgränsen. I år kunde icke detta missförhållande definitivt avhjälpas, men murfoten skyddades provisoriskt med halm inför den kommande vintern.

Förstärkning av grunden under riddarsalsflygelns östra mur.

Då stenarna i det nedre partiet av riddarsalsflygelns östra mur de senaste åren i allt större utsträckning börjat lösa sig ur muren, företogs i år en förstärkning av grunden under denna mur. För detta ändamål grävdes en ca 2 m djup grop under muren. Härvid kunde konstateras att muren redan länge s.a.s. hängt i luften. Det vatten som om våren har samlat sig i utrymmet utanför muren har spolat bort ett 50 cm tjockt skikt av den av fin, tätpackad sand bestående grunden. Att muren i sin helhet inte rasat beror på att den välvt sig mellan kärntornet och riddarsalsflygelns norra mur som vilar på berggrund. Att östra muren är sekundär i förhållande till kärntornet framgick tydligt när gropen under muren var grävd. (Fig.6.) Östra muren sluter stunt mot kärntornet, vars mur dessutom sträcker sig ca en meter lägre ner. Beträffande tornmuren kunde man konstatera att den här, liksom på östra sidan, vilar direkt på den fasta morängrunden.

Grundförstärkningen utfördes enligt anvisningar av ingenjör M. Jaakkola från Magnus Malmbergs ingenjörbyrå i Helsingfors. I den ovan nämnda gropen göts en armerad betongpelare som ger muren ny stadga. De rasade murpartierna murades tillbaka. Marken i det lilla utrymmet mellan riddarsalsflygeln, kärntornet och portgången dränades med täckdikningsrör. Då vid grävningen ett ursprungligt avlopp hade påträffats, rensades detta upp och förenades med dräneringsrörens samlingsbrunn.

Utgrävningen under träbron i sydöstra förborgen.

En förnyelse av träbron i sydöstra förborgen har varit aktuell ett flertal år. Som förberedande åtgärd för en dylik förnyelse företogs en provgrävning under denna träbro. Byggmästare Helmer Rosenqvist, som deltagit i restaureringsarbetena på slottet sommaren 1939, påminde sig att man vid grävningarna ifrågavarande sommar hade påträffat en öppning i muren under portöppningen ovanför träbron. En närmare undersökning av denna öppning hade 1939 ställts på framtiden och genom krigets mellankomst blivit utförd.

I år grävdes en provgrop på samma ställe som 1939. Ca 1 m under marknivån påträffades den ifrågavarande öppningen. Den visade sig höra intimt samman med portgången ovanför träbron. Denna portgång har ursprungligen varit kortare, men har i något skede förlängts ut mot sydöstra förborgen. (Fig.7.) Först har man murat två mäktiga pelare framför porten, ca 2 x 2 meter i genomskärning, en på var sida

om öppningen mot sydöstra förborgen. I ett senare skede, möjligen först på 1890-talet, har utrymmet mellan dessa pelare murats igen i höjd med portgångens golvnivå. Detta yngsta murverk har lagts ovanpå raslämningar och lös jord som samlat sig mellan pelarna. Genom att denna lösa grund packat sig, medan murverket blivit kvar på sin plats, har det uppstått ett grottnliknande utrymme under portgången. (Fig.8.) Taket i detta utrymme var uppfyllt av kalkdroppstavar.

En närmare undersökning av utrymmet/^{under}portgången företogs inte denna gång. En sådan undersökning måste förbindas med en mera omfattande utgrävning i sydöstra förborgen och en definitiv lösning av förvitt-ringsproblemet i kärntornets östra mur.

Utgrävning av tegelgolv i Parken-skossdungen öster om slottet.

Sommaren 1956 uppfördes ett avträde invid slottsruinen. Till en början var det meningen att det skulle placeras på en kulle i den s.k. Parken, rakt öster om huvudborgens stora port. När man började gräva grund för avträdet påträffades rester av ett tegelgolv. Då avbröts grävningen och avträdet placerades på sin nuvarande plats.

I år företogs en noggrannare undersökning av detta tegelgolv som befinner sig 30 m öster om östra förborgen och 30 m norr om slottets redskapskjul. Först avlägsnades ett ca 30 cm tjockt jordlager som täckte golvet. Det visade sig ha en långsmal form och ligger i riktningen sydväst-nordost. Golvet består av ett sammanhängande parti 5,5 x 1,25 m samt en fristående rad tegel 75 cm nordväst om huvudpartiet. (Fig.9.) Tegeln är av formatet 32-30 x 15-14 x 11. Marken kring dessa tegelpartier består av tegel- och murbruksgrus. Det större golvpartiet består av fyra tegelskift. I tre skift, det yttersta och de två innersta är teglen lagda med ena långsidan uppåt, på tvären mot golvet's längdriktning. Det emellanliggande tegelskiftet är lagt i sillbensförband. Det är bruk mellan tegeln. Själva golvytan är täckt med ett tunt kalklager. Båda långsidornas ytterkanter är starkt rundade, liksom av långvarig slitning. I iggendersa kortändorna har golvet någon klar avslutning. I sydvästra ändan är dock en antydan därom, genom att sillbensskiftet upphör mot ett tvärlagt tegel. Mot nordost kan golvet likväl inte ha fortsatt mer än några tegelvarv emedan markens stigning åt detta håll är starkare än stigningen i golvet. Golvet lutar icke blott mot sydväst utan även mot nordost.

Det mindre golvpartiet består endast av en kort rad tegel murade på samma sätt och i samma riktning som de två närmaste tegelskiftena i det stora golvpartiet. Detta skift är rundslitet på båda kanterna. Att skiftets sydvästra hälft saknas beror på att där har vuxit ett stort träd vars rötter har sprängt sönder teglen. En mäktig stubbe finns ännu kvar av detta träd.

Mellan de båda golvpartierna grävdes en provgrop. Härvid kunde man konstatera att direkt under tegåen och under det tunna lagret av tegelgrus är ett ca 70 cm djupt lager rödfärgad sand innehållande förvittrade stenar och rödbrända lerpartiklar. Det röda gruslagret övergår utan markerad gräns i den naturliga moränbotten på platsen. Sannolikt har teglen murats direkt på marken som sedan rödfärgats genom att den utsatts för stark hetta uppifrån. Detta tyder i sin tur på att tegelgolvet härrör från en tegelugn.

Efter det att tegelgolvet uppmätts och fotograferats skyfflades jorden tillbaka och marken över tegelgolvet jämnades ut.

Tavastehus, den 31 oktober 1962

Tyväskyla
LINNEN BANK

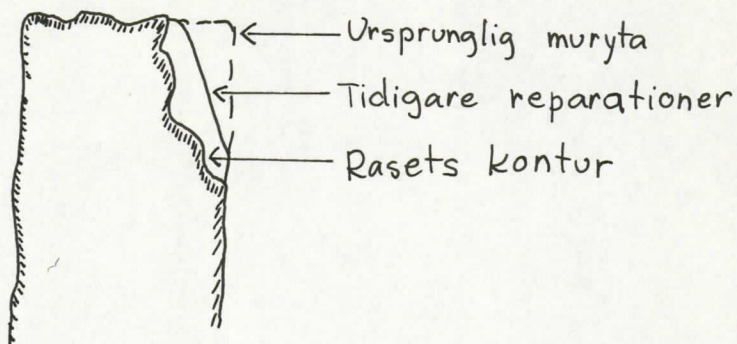
RAASEPORI LÖYTÖLUETTELO 1962

N:o	Kansallismuseo	Esine	Löytöpaikka
65079:2		Ruukunpala, ulkopinnassa punaruskea lasitus	Kaakkoinen esilinna, kaivaus puusillan alla
3		" ulkopinnassa vihreä lasitus	"
4		Kivikuula, $\phi 44-48$ mm	"

Jyväskylä
 LINENBANK

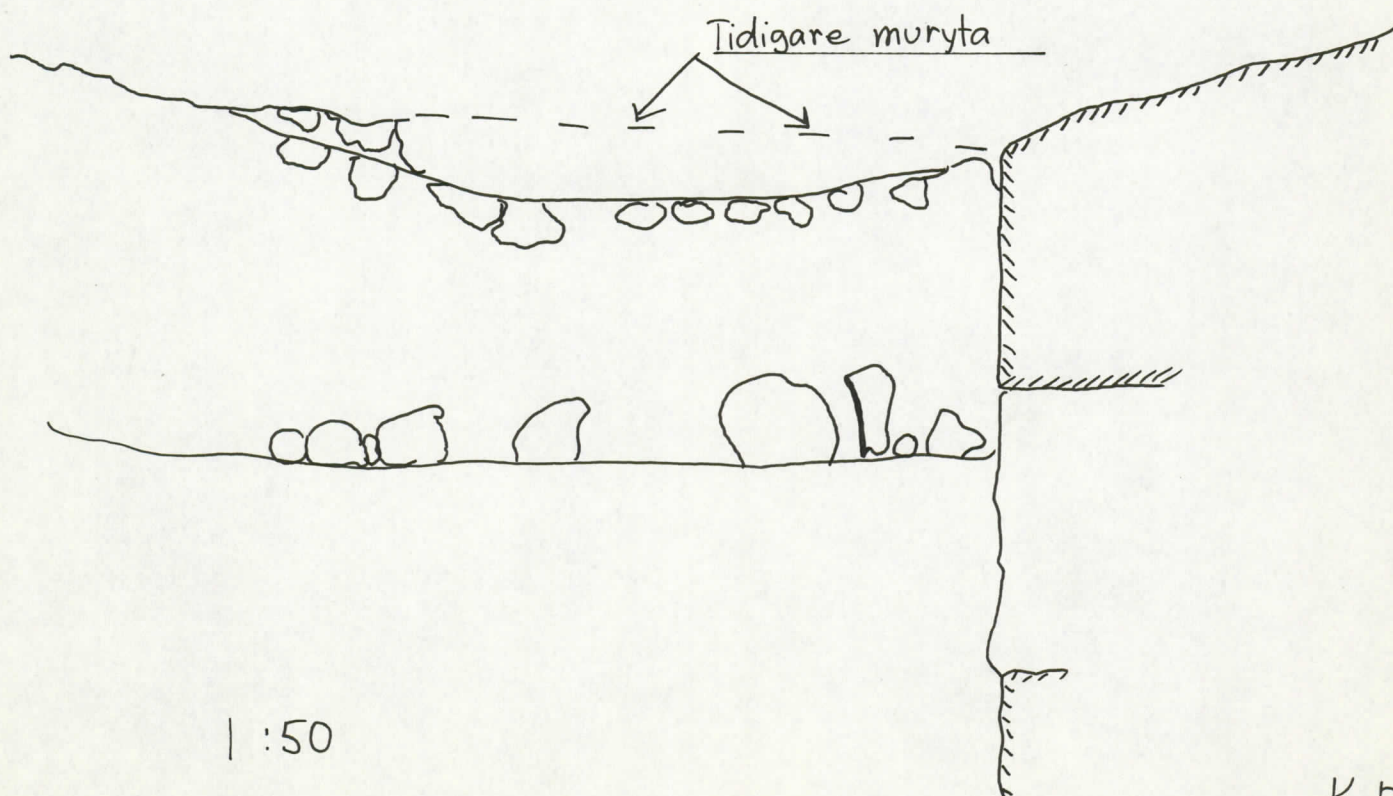
Raseborg

Fig. 1. skematisk skiss belysande följda restaureringsprincipen.

K. D. 1962

Fig. 2. Södra förborgen. Västra murens övre ända.
Plan

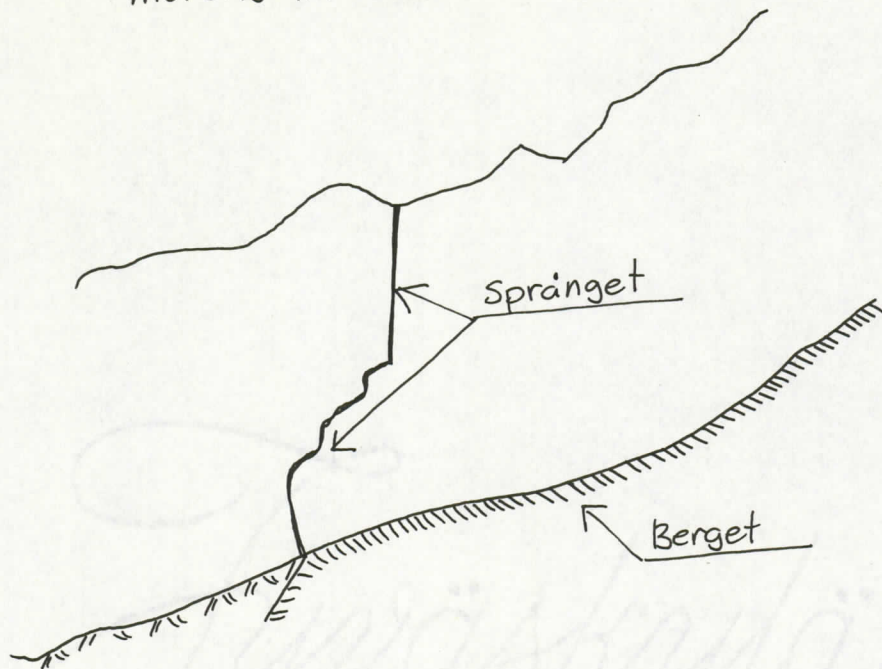
1 : 50

K. D. 1962

Raseborg

Fig. 3.

Södra förborgen. Spränget i västra murens inre liv.

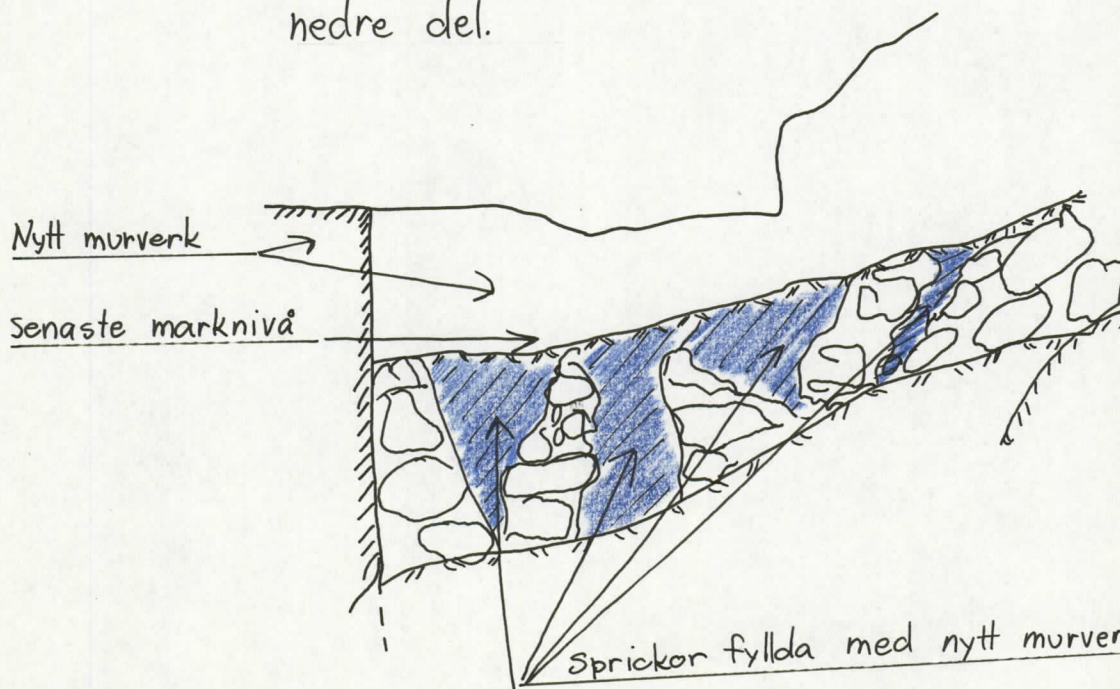

1:50

K. D. 1962

Fig. 4.

Södra förborgen. Sprickor i västra murens nedre del.

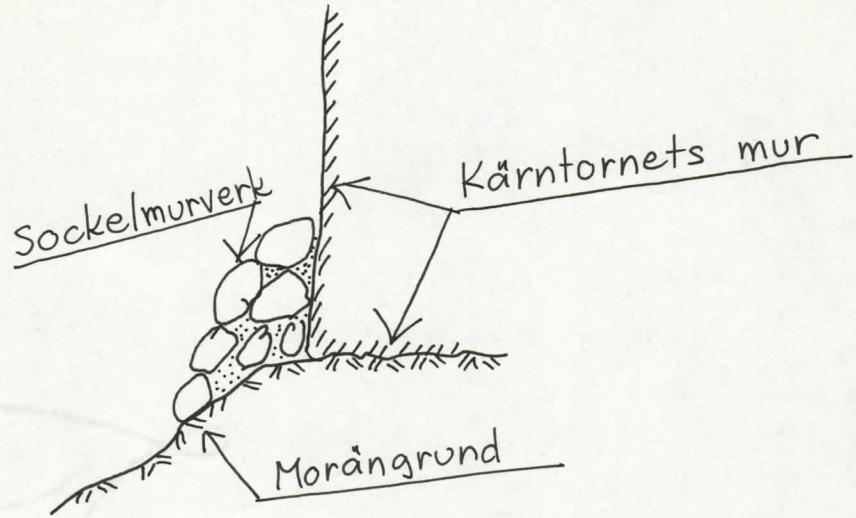

1:50

K. D. 1962

Raseborg

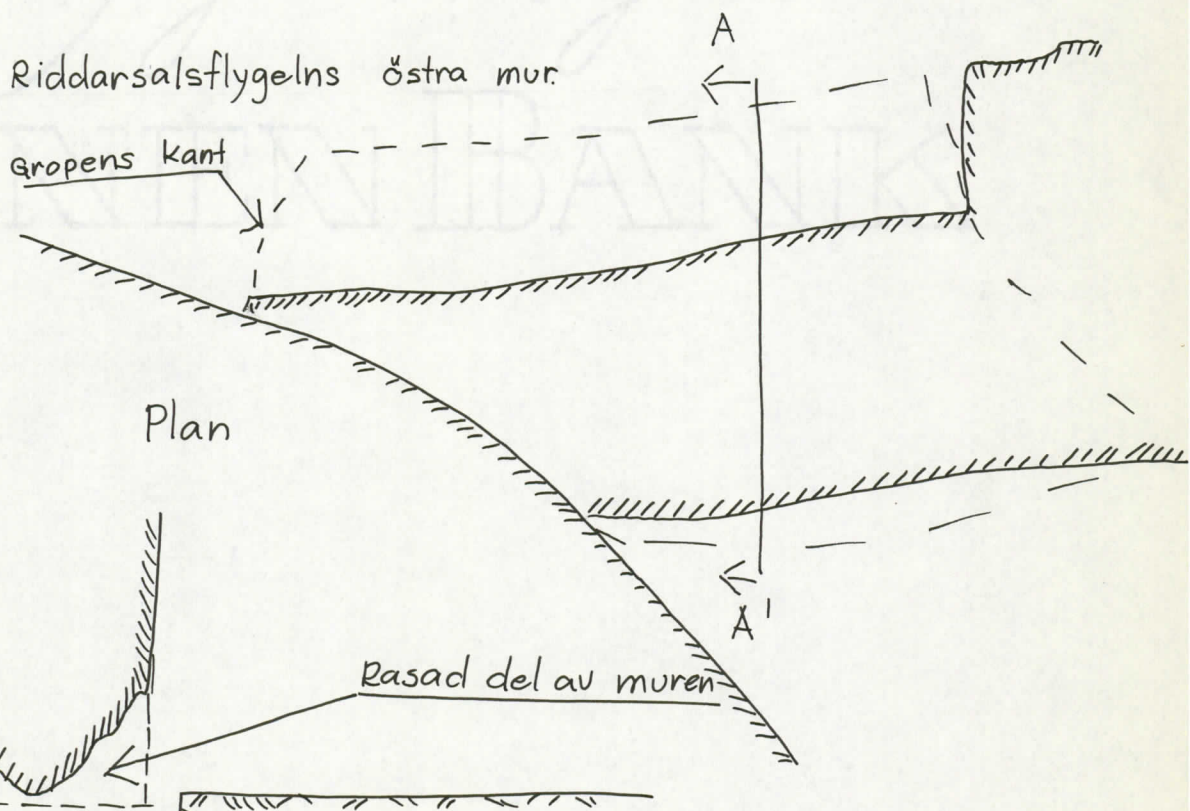
Fig. 5 Kärntornets murfot.

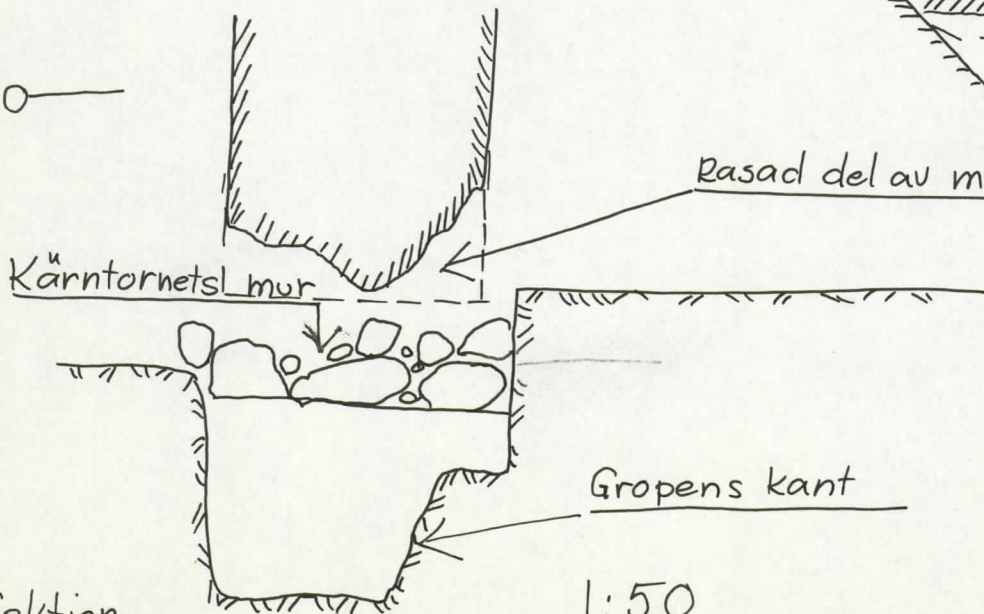
1:50

K. D. 1962

Fig. 6

Plan

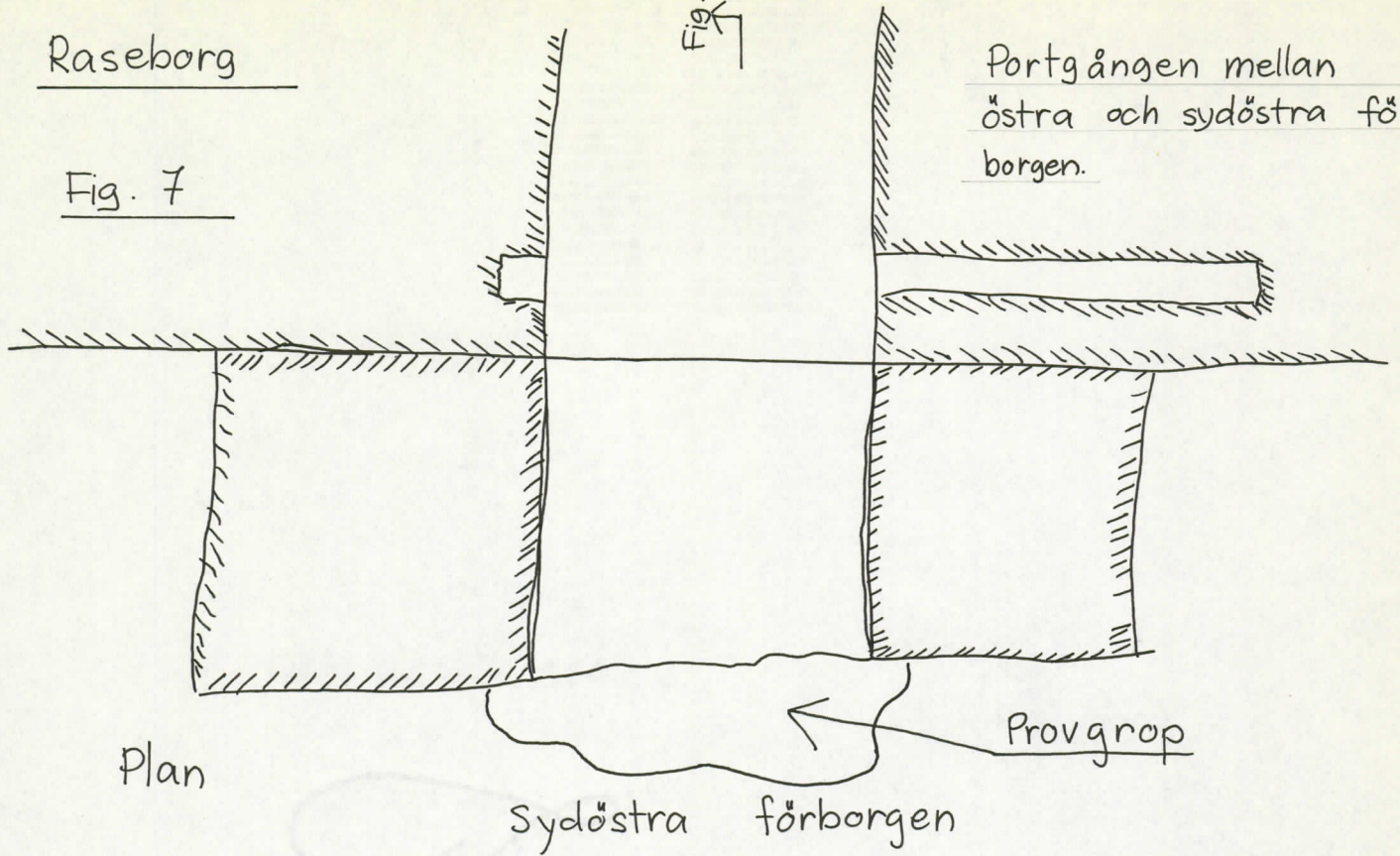
Sektion

1:50

K. D. 1962

Raseborg

Fig. 7

Plan

Sydöstra förborgen

Provgrop

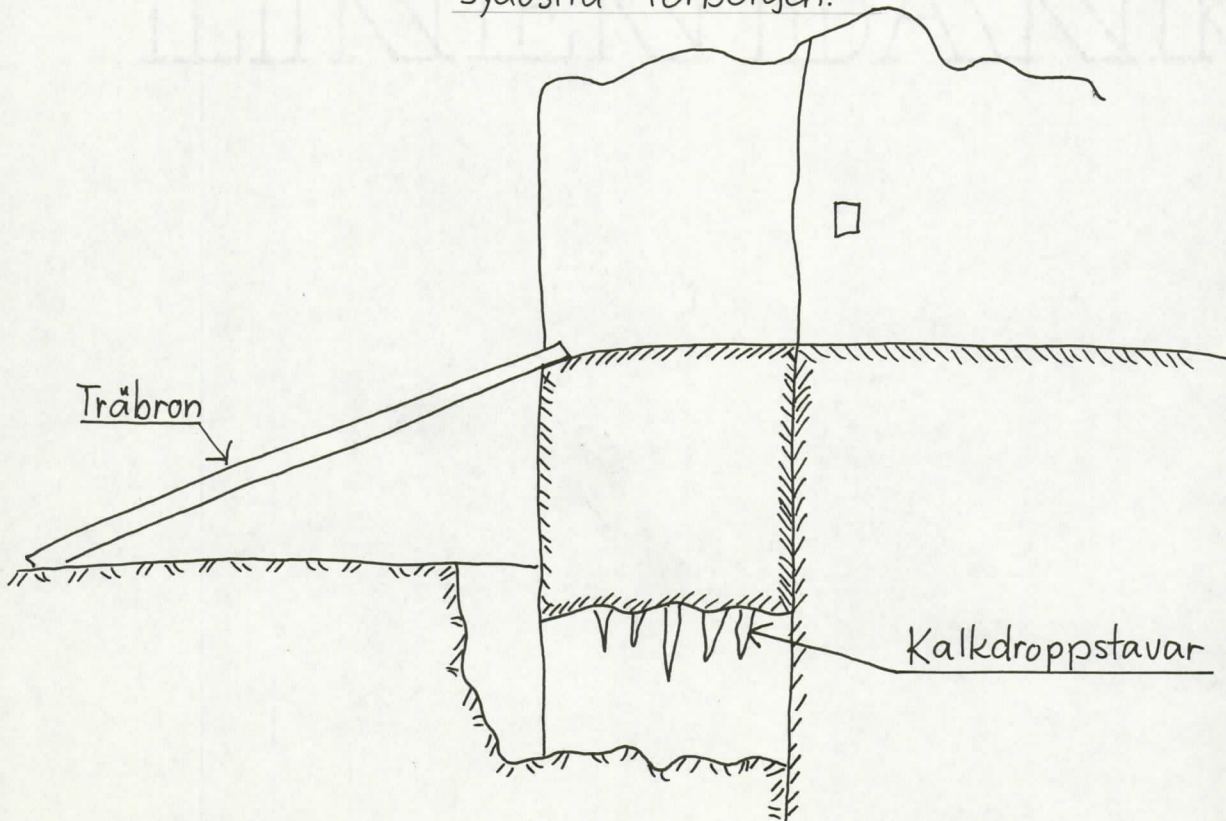
1:50

Fig. 8

K.D. 1962

Fig. 8

Utrymmet under portgången mellan östra och sydöstra förborgen.

Träbron

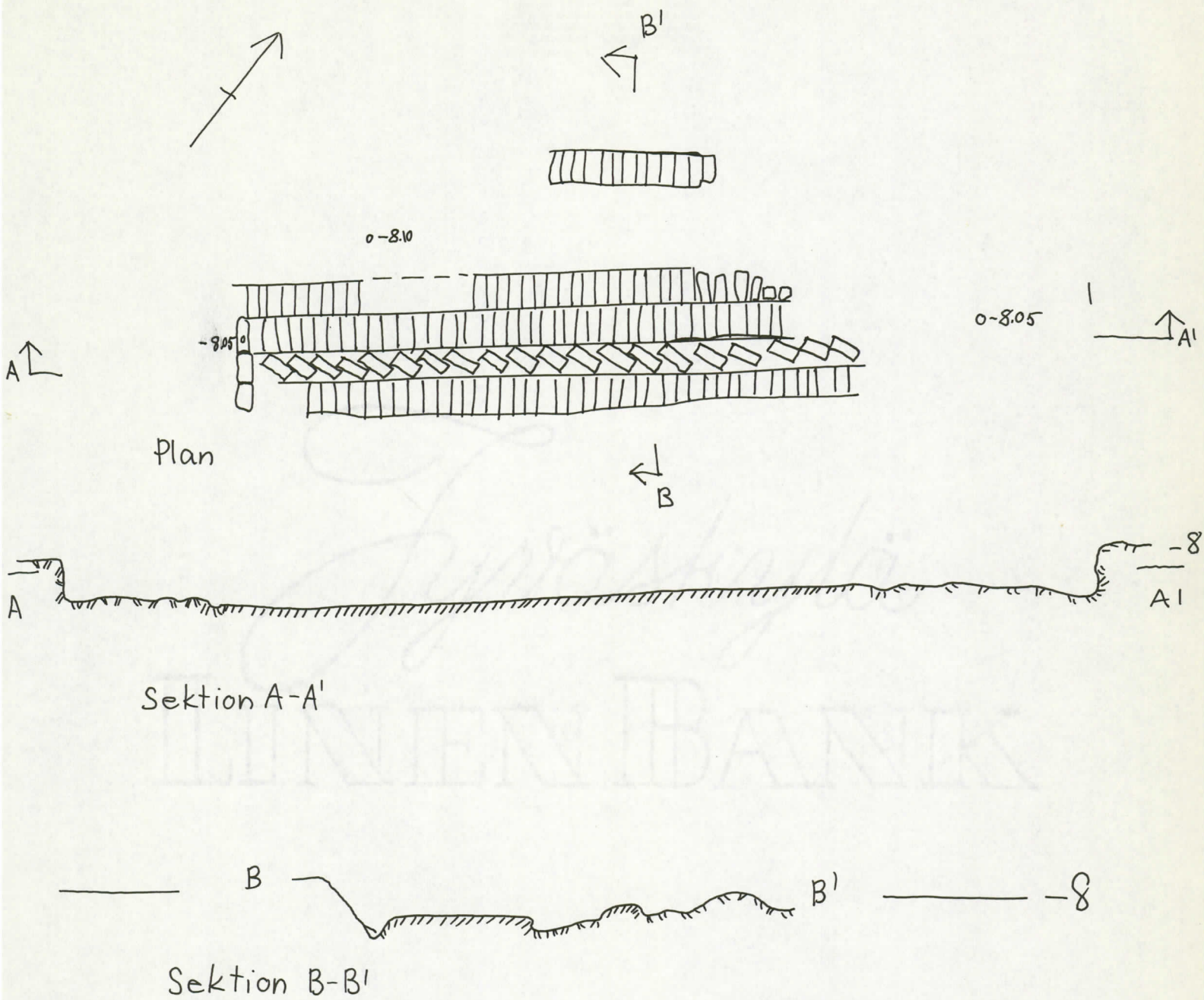
Kalkdroppstavar

Skematisk skärning.

Fig. 9

Raseborg

Tegelgolv i parken

1:50

K.D. 1962